

PRVI IZVJEŠTAJ: DECEMBARSKI ZAHTJEVI 2014-2018

INICIJATIVE ZA MONITORING EVROPSKIH INTEGRACIJA
ZA FUNKCIONALNU DRŽAVU, VLADAVINU PRAVA I
LJUDSKA PRAVA U BOSNI I HERCEGOVINI

IZVJEŠTAJ O RADU INSTITUCIJA VLASTI U BIH NA ISPUNJENJU DECEMBARSKIH ZAHTJEVA 2014 – 2018

U izvještaju koji se nalazi ispred vas predstavljamo ocjenu rada institucija vlasti te izabranih nositelja/ica vlasti u odnosu na postavljene zahtjeve tokom prvih godinu dana mandata, od decembra 2014. do decembra 2015. godine.

Inicijativa za monitoring evropskih integracija BiH kao neformalna koalicija nevladinih organizacija izradila je 2014. godine listu prioriternih i konkretnih obaveza za nositelje/ice vlasti na svim nivoima u narednom četverogodišnjem mandatu fokusirajući se na pitanja funkcioniranja države, vladavine prava i ljudskih prava u BiH.

Pored opće ocjene, osvrćemo se na pozitivne i negativne promjene kroz svaki pojedinačni zahtjev uspostavljajući mjerila od ispunjenog zahtjeva – djelimično ispunjenog do ne ispunjenog.

Prisjetimo li se ocjene učinkovitosti rada vlasti u prvom kvartalu ove godine, kada smo u Alternativnom izvještaju o napretku BiH 2015 pisali o grubom kršenju ljudskih prava, izostanku procesuiranja slučajeva korupcije, ograničavanju rada organizacija civilnog društva, narušavanja medijskih sloboda, netransparentnom i neefikasnom državnim aparatu, izostanku zaštite prava marginaliziranih grupa, sveprisutnosti diskriminacije i nasilja, za očekivati je bilo da i ovaj izvještaj sadrži veliki broj neispunjenih zahtjeva.

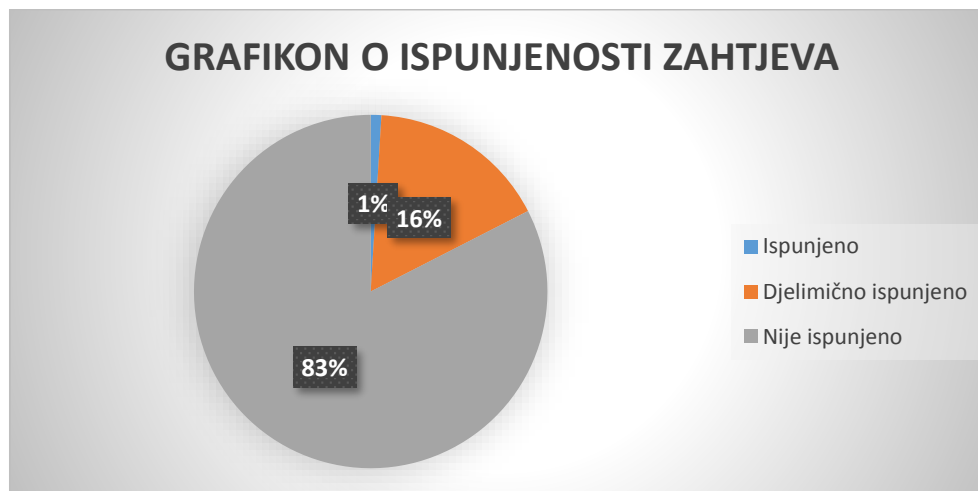
Izražavamo zabrinutost da se i sadašnja vlast vodi kratkoročnim dobitima, da nije dovoljno usmjerena i opredjeljena demokratskoj vladavini koja bi trebala da oslikava vladavinu prava i održiv razvoj.

Ustavi i dalje sadrže diskriminirajuće odredbe koje se odnose na etničku/nacionalnu pripadnost te je neizvjesno da li će izvršenje presude u predmetima Sejdić-Finci i Zorić biti provedeno kako je to zacrtano u Akcionom planu Vijeća ministara BiH. Iako se mnogo govorilo o uspostavljanju mehanizma koordinacije među različitim nivoima vlasti u svrhu provedbe obaveza iz SSP-a, do sada to nije urađeno a ne postoji ni transparentan proces diskusije o ustavnim promjenama u okviru nadležnih institucija, nego se to svodi na razgovor u vaninstitucionalnim okvirima.

Svjesni normativne nedorečenosti regulacije rada Ustavnog suda BiH članice Inicijative su kao jedan od prioriteta odredile donošenje Zakona o Ustavnom sudu kojim bi se jačala nezavisnost suda te otklonile određene nedoumice i rad ove institucije učinio efikasnijim, o čemu se nije razgovaralo ali se pitanje postojanja suda, nadležnosti i izbora sudija dovodi u pitanje što naročito šteti pravnom sistemu BiH.

Ono što je posebno zabrinjavajuće je da nije bilo aktivnosti usmjerenih na poboljšanje stanja u oblastima provođenja Sporazuma zaključenog između organizacija civilnog društva i Vijeća ministara BiH, da postoji nazadovanje u oblasti slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja jer nije riješeno pitanje slobodnog pristupa informacijama, nisu zaustavljena kršenja prava na slobodu izražavanja novinara/ki i nije osigurana depolitizacija imenovanja u Regulatornoj agenciji za komunikaciju.

Da nije sve apsolutno crno potvrđuju ograničene pozitivne promjene u periodu izvještavanja su se desile a odnose se na:

- ❖ Izmjene Krivičnog zakona BiH čime se na adekvatan način precizirala definicija silovanja kao zločina protiv čovječnosti;
- ❖ Zakon o ombudsmanu za ljudska prava BiH i Zakon o zabrani diskriminacije BiH u čijoj izradi su sudjelovale i organizacije civilnog društva upućeni su u zakonsku proceduru čime su nadležni organi djelimično ispunili zahtjev donošenja zakona koji će unaprijediti stanje ljudskih prava;
- ❖ Pod pritiskom uskraćivanja sredstava iz IPA Fondova u maju 2015. godine usvojena je i Strategija za reformu sektora pravde u BiH 2014-2018;
- ❖ Nadležne vlasti su u ograničenom obimu radile i na procesuiranju ratnih zločina i djelimično zadovoljile zahtjev za aktivnim učestvovanjem u procesu uspostavljanja i rada Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na području nekadašnje SFRJ;
- ❖ Započet je rad na izradi Strategije za ljudska prava na nivou BiH te usvojen Akcioni plan za djecu BiH iako nisu izdvojena sredstva za izvršenje obaveza zacrtanih ovim Akcionim planom;
- ❖ Vlada Republike Srpske uvrstila je pitanja od značaja za LGBT osobe u svoj Operativni plan za 2016. godinu.

Organizacije civilnog društva okupljene oko Inicijative za monitoring evropskih integracija BiH nastaviti će pojedinačno ali i zajednički u skladu sa svojim zagovaračkim i istraživačkim aktivnostima pratiti djelovanje nositelja vlasti i uticati na izvršavanje obaveza sve u cilju unaprjeđenja stanja ljudskih prava i osiguranja vladavine prava.

Vjerujemo da će ovaj izvještaj kao i svi prethodni i budući poslužiti kao vodič vlastima ali i Evropskoj komisiji koji predstavljaju prikaz ispunjenja predpristupnih i pristupnih obaveza BiH koja, s obzirom na njenu strukturu, mora da teži održivim reformama.

Januar, 2016.

Prilog: Tabelarni prikaz ispunjenja zahtjeva iz kataloga Decembarški zahtjevi 2014-2018

	ZAHTJEV	ISPUNJENO:	DJELIMIČNO ISPUNJENO:	NIJE ISPUNJENO:
USTAVI	Usvojiti amandmane na Ustav BiH u skladu s odlukama Evropskog suda za ljudska prava (slučajevi „Sejdić i Finci“ i „Zornić“), tako da svi/e građani/ke imaju jednako aktivno i pasivno biračko pravo, bez uvođenja drugačije vrijednosti glasa i podsticanja etničke diskriminacije;			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: 2012. godine imenovana je Zajednička komisija oba doma Parlamentarne skupštine BiH za provođenje presude u predmetu Sejdić-Finci kada su od strane vladajućih stranaka predložena tri seta amandmana oko kojih nije postignuta politička saglasnost, pa je cijeli proces zaustavljen. O prijedlozima se na navedenoj Komisiji nije ni glasalo čime su prekršeni Poslovnici rada oba doma. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 22. sjednici održanoj 8. septembra 2015. godine, a na prijedlog Ministarstva pravde BiH, razmotrilo i usvojilo Akcioni plan za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu "Zornić protiv Bosne i Hercegovine" i "Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine", uz prihvaćenu sugestiju da će rokove za realizaciju aktivnosti iz akcionog plana utvrditi radna grupa nakon konstituiranja. Akcionim planom se definiše obaveza usvajanja amandmana na Ustav BiH i usklađivanje izbornog zakonodavstva BiH s ciljem ispravljanja kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda ustanovljenih presudama. Upitno je da li će radna grupa konstituisana u namjeri izrade amandmana imati uspjeha ili će završiti kao i prethodna komisija Parlamentarne skupštine BiH.</p>		
	Usvojiti amandmane na Ustav BiH, ustave entiteta i kantona, kako bi se ukinula diskriminacija na osnovu etničke/nacionalne pripadnosti u oblasti političkih prava, te pružila jednaka prava svim građanima/kama;			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: Tokom 2015. godine reforma Ustava BiH, ustava entiteta i kantona nije bila prioritet bh. i EU politike te je prestala je biti uslov za stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Trenutno je u fokusu Reformska agenda 2015-2018 kojom su ekonomske i socijalne reforme postavljene iznad svih drugih reformi. Nositelji vlasti svjesni svog opstanka utemeljenog na etničkom ekskluzivitetu i eliminaciji jasno je da ne žele izmjene ustava koji moraju ići u pravcu kojim se svim građanima/kama garantuju jednaka prava. Jedini naponi za izmjenu ustava i ukidanju etničke/nacionalne diskriminacije do sada su vodile organizacije civilnog društva, npr. organizacija „Zašto ne“ je u okviru koalicije Jednakost predstavila prijedloge i rješenja za izmjenu ustava kantona.</p>		

<p>Usvojiti amandmane na Ustav BiH kojim će se garantovati ravnopravnost spolova u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, javnoj upravi i javnim preduzećima, kao i političkim strankama, te afirmativne mjere propisati obavezujućim. Ravnopravnost spolova podrazumijeva minimalno 40% zastupljenosti manje zastupljenog spola;</p>	<p>KOMENTAR: Do sada nije predložen a samim time ni usvojen niti jedan amandman koji govori o ravnopravnosti spolova u javnom i političkom životu.</p>			<p>NIJE ISPUNJENO</p>
<p>Usvojiti amandmane na Ustav BiH kojim će se proširiti katalog zagantovanih ljudskih prava i sloboda na oblast zdravstvene, socijalne i porodične zaštite;</p>	<p>KOMENTAR: Ovaj zahtjev do sada nije bio ni u kojem obliku adresiran od strane izabranih nositelja/ki vlasti. Nažalost, unificiran pristup u ovim oblastima uskoro, izgleda, neće naići na podršku.</p>			<p>NIJE ISPUNJENO</p>
<p>Usvojiti amandman na Ustav BiH kojim će se podijeliti nadležnosti između BiH i entiteta u oblasti zdravstva, obrazovanja i poljoprivrede, s ciljem unaprijeđenja životnih standarda građana/ki, te efikasnije primjene evropskih standarda i <i>acquis</i>-a;</p>	<p>KOMENTAR: Predsjedavajući Vijeća ministara BiH Denis Zvizdić je nakon stupanja na funkciju najavio formiranje ova dva ministarstva. U odgovoru Miroslavu Milovanović, poslaniku predstavničkog doma PS na poslaničko pitanje da li će i kada biti formirana ova ministarstva nikakav jasan odgovor nije dat sem da je formiranje ministarstva poljoprivrede jedna od obaveza provođenja ekonomsko-socijalnih reformi. Za ministarstvo obrazovanja na državom nivou Zvizdić je naveo da ovo Vijeće ministara BiH neće lobirati ali da će se raditi na ukudanju segregacije i diskriminacije u školama. Podsjećamo, od perioda Općih izbora do danas više se na razne načine manipuliralo sistemom obrazovanja, a presude kojima je utvrđena diskriminacija djece povratnika/ca nisu izvršene.</p>			<p>NIJE ISPUNJENO</p>

	Usvojiti amandman na Ustav BiH kojim se potvrđuje uspostavljanje i funkcioniranje Suda BiH i Tužilaštva BiH;			NIJE ISPUNJENO
PARLAMENTI I VLADE	Uspostaviti transparentne i učinkovite mehanizme koordinacije različitih nivoa vlasti u svrhu bolje prevedbe reformi u procesu evropskih integracija, te sistematski raditi na ispunjavanju uslova kako bi BiH ostvarila status države kandidatkinje za članstvo u EU;			NIJE ISPUNJENO
	Proces ustavnih promjena transparentno diskutovati i provoditi u okviru za to nadležnih institucija i predviđenih procedura, tj. parlamenata, a ne u vaninstitucionalnim okvirima;			NIJE ISPUNJENO
USTAVNI SUDOVI	Kroz donošenje zakona jačati nezavisnost Ustavnog suda BiH;			NIJE ISPUNJENO

KOMENTAR: I u ovoj oblasti došlo je do politizacije, ovaj put rada Suda i Tužilaštva BiH prijetnjama zvaničnika RS-a da će u tom entitetu biti održan referendum o postojanju ove dvije instance. Ne postoje pomaci u smislu iznošenja konstruktivnih prijedloga koji bi unaprijedili rad ovih institucija. Zabrinjavajuće je da se okviru Struktuiranog dijaloga o pravosuđu u BiH vodi zatvorena diskusija po ovom pitanju i cijeli proces u kojem su ponuđena određena rješenja nepoznat je javnosti.

KOMENTAR: Do sada nije uspostavljen mehanizam koordinacije u BiH iako postoje konstantna deklarativna obećanja zvaničnika Vijeća ministara BiH ali i drugih nadležnih zvaničnika na nižim nivoima o neophodnosti uspostavljanja mehanizma kako bi se ispunile obaveze iz SSP-a a BiH dobila status države kandidatkinje. To do sada nije urađeno, a na različitim nivoima postoji sukob među nadležnostima i izuzetno loš i neefikasan sistem uprave i nadzora.

KOMENTAR: O procesu ustavnih promjena samo se deklarativno govorilo i u okviru političkih stranaka gdje zapravo dolazi do situacije da političke stranke (ne izabrani nosioci vlasti) daju ozbiljne prijedloge i diskutuju o ustavnim promjenama. Ne možemo trenutno govoriti o raspravama u parlamentima, sudjelovanju civilnog društva u javnim raspravama, kao ni o prioretiziranju postojećih prijedloga amandmana na Ustav BiH podnesenih unutar parlamentarnih struktura u odnosu na praksu predlaganja rješenja nastalih vaninstitucionalnim pregovorima lidera/ki političkih subjekata.

KOMENTAR: Zbog normativne nedorečenosti Ustava u dijelu koji se između ostalog odnosi i na Ustavni sud BiH te sa druge strane regulacije prevelikog broja pitanja kroz Poslovnik o radu neophodno je donošenje Zakona. Međutim, politizacija ovog pitanja dovela je do različitih zabluda. Već duži niz godina postoji tekst Zakona koji se provlači kroz razne institucije, i pokušaji da se eliminišu sudije/kinje stranci/kinje uvijek je nailazio na tumačenje da je za takvo nešto neophodno

		promijeniti Ustav što je nesporno. Civilno društvo u BiH upozorava da ukoliko BiH želi da postane članica Evropske unije, a istovremeno traži i zalaže se da se u Ustavni sud uvede sistem etničkog odlučivanja, sistem teritorijalnog odlučivanja, dakle, entitetsko odlučivanje taj cilj neće moći ispuniti.		
	Uskladiti Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Srpske sa Ustavom BiH;			NIJE ISPUNJENO
	Sudije/tkinje ustavnih sudova imenovati u propisanim rokovima, na transparentan i formalno-pravo ispravan način, bez političkih blokada;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Do sad nisu izvršene izmjene Poslovnika o radu Ustavnog suda RS-a sa Ustavom BiH.		
		KOMENTAR: Ustavni sud FBiH je 6 godina radio u nepunom sastavu. Ustavni sud FBiH trenutno radi u punom sastavu, međutim imenovanja sudija/tkinja svih ustavnih sudova u BiH su i dalje predmet politizacije i nerijetko bivaju imenovani/e na mjesto sudije/tkinje ljudi povezani sa političkim strukturama u BiH.		
INSTITUCIJA OMBUDSMENA	Izmjeniti Zakon o ombudsmenu BiH u skladu sa „pariškim principima“ i preporukama Venecijanske komisije, te na osnovu izmjene zakona imenovati ombudsmena/ku;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je na jedan od sastanaka radne grupe pozvalo i zainteresirane organizacije civilnog društva. Na radnom sastanku prihvaćene su određene sugestije i dio prijedloga amandmana koje su izradili/e predstavnici/e civilnog društva. Međutim, određeni broj sugestija OCD kao i Venecijanske komisije, koji se između ostalog odnose i na broj i strukturu ombudmena, nisu usvojeni. Ono što je bilo poznato tokom proteklog perioda je da Zakon se nalazi u pripremi za parlamentarnu proceduru, te je izvjesno da će biti usvojen u prvom kvartalu 2016. godine.		
	Jačati kapacitete institucije Ombudsmena BiH kako bi se osigurala nezavisnost institucije, veća angažiranost i efikasna primjena preporuka koje izdaje Institucija;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: U 2015. godini nije došlo do jačanja kapaciteta u Instituciji budući da je prethodna godina bila popraćena izradom novog Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH te izborom ombudsmena na idući mandat.		
CIVILNO DRUŠTVO	Dosljedno provesti Sporazuma Plus iz 2007. između civilnog društva i Vijeća ministara BiH;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Iako potpisan 2007. godine, do sada ovaj Sporazum nije zaživio niti je osigurana njegova primjena. Ured za saradnju sa civilnim društvom na državnom nivou do sada nije osposobljen za rad.		

		Trenutno postoje prijedlozi da se saradnja sa civilnim društvom spusti na niži nivo vlasti, odnosno na nivo entiteta o čemu će se detaljnije izvještavati u narednom periodu.		
	Dosljedno primjenjivati pravila za konsultacije pri donošenju javnih politika;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Politika konsultacija sa civilnim društvom prilikom donošenja i kreiranja zakona je praktično nepostojeća. Manji broj ministarstava na državnom nivou provode proces javnih konsultacija. Ministarstvo pravde BiH je izradilo dokument <i>Pravila za konsultacije u izradi pravnih popisa</i> , ali samo nekolicina ministarstava primjenjuje ovaj dokument i dosljedno provodi proces javnih konsultacija. Kao minimalan standard u ovoj oblasti uvedena je i platforma online konsultacija koja bi trebala ubrzo da bude u primjeni. Zabrinjavajuće je da se većina propisa iz entitetske nadležnosti i po najvažnijim zakonima koji se tiču najšireg kruga građanstva ne nalaze u procesu javnih konsultacija (primjer usvajanja Zakona o radu FBiH).		
	Osigurati sistematsku finansijsku podršku organizacijama civilnog društva u oblasti demokratizacije i promocije i zaštite ljudskih prava, kroz osnivanje državne fondacije za razvoj civilnog društva;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: U BiH ne postoji sistem koji bi osigurao sistematsku podršku organizacijama civilnog društva i stvorio podsticajano okruženje za razvoj. Za sada postoje inicijative od strane pojedinih organizacija civilnog društva za uspostavu ovakvog sistema, međutim u praksi nije došlo do bilo kakvog pomaka od ideje do realizacije.		
IZBORI	Izmijeniti Izborni zakon BiH tako da svi/e građani/ke imaju jednako aktivno i pasivno biračko pravo, neovisno od etničke/nacionalne pripadnosti ili entitetskog državljanstva;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Jedan od zahtjeva Evropske unije u reformskom procesu BiH je i izmjena Izbornog zakona BiH koju je Vijeće ministara stavilo u svoj plan rada. Oformljena je i radna grupa za izradu Zakona, međutim sam rad radne grupe, kao i ponuđena rješenja za izmjenu navedenog zakona su u ovom trenutku nepoznata javnosti.		
	Izmijeniti Izborni zakon BiH kako bi imali jednaku zastupljenost oba spola (50%, „zipper sistem“) na izbornim listama, te iz izbornog procesa isključiti one političke subjekte koji ne poštuju zakonske odredbe; Propisati			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: U 2015. nisu pokrenute najavljivane izmjene Izbornog zakona niti je bilo inicijativa za osiguranje jednakopravne zastupljenosti oba spola. Ponovo, jedine inicijative koje su pokrenute su došle od strane organizacija civilnog društva. Tako je npr. organizacija Sarajevski otvoreni centar na tematskoj sjednici u Parlamentarnoj skupštini u 2015.		

	<p>oštre sankcije za političke subjekte koje ne provode propise o rodnoj ravnopravnosti, a naročito kod predlaganja i imenovanja vlada;</p>	<p>godini dala prijedlog za izmjenu Zakona kojim bi se osigurala jednaka zastupljenost oba spola međutim do izmjena u 2015. godini nije došlo.</p>	
	<p>Izmijeniti Zakon o finansiranju stranaka kako bi se uvela potpuna transparentnost prihoda i rashoda političkih stranaka, odredila nadležnost i mehanizmi kontrole, te povećala visina kazni u slučaju kršenja zakonskih odredbi;</p>		<p>NIJE ISPUNJENO</p>
		<p>KOMENTAR: Postoji nedostatak volje zakonodavne vlasti u BiH da uspostavi kontrolu nad rashodima političkih partija, čiji su glavni izvori prihoda javne subvencije sa svih nivoa vlasti u BiH. Centralna izborna komisija nema jasan autoritet za reviziju rashoda, koncentrišući se uglavnom na prihode. Nisu izmijenjene ni sankcije za kršenje zakona, tj. za moguću dobit pribavljenu njegovim kršenjem. Nadalje, značajno su povećani iznosi dobrovoljnih donacija privatnih i fizičkih osoba, te dodatno prošireni izvori finansiranja političkih partija (izdavačka djelatnost, kreditno zaduženje kod komercijalnih banaka). Osim toga, u skladu s novim Pravilnikom o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih subjekata, stranke više nisu obavezne da unose ID brojeve osoba i kompanija koje ih finansiraju, tako da su sve pravne prepreke za objavljivanje izvora prihoda (tj. za zaštitu ličnih podataka) uklonjene.</p> <p>Centralna izborna komisija BiH je u decembru 2015, na osnovu nalaza revizije finansijskih izvještaja političkih stranaka za 2013. godinu, donijela 9 odluka o sankcioniranju političkih stranaka zbog kršenja pojedinih odredbi Zakona o finansiranju političkih stranaka među kojima su: Demokrati BiH 1100KM, Savez nezavisnih socijaldemokrata - SNSD 7100KM i Socijaldemokratska partija BiH - SDP 33000KM, te je za 6 političkih stranaka izrekla administrativnu mjeru zabrane kandidiranja na narednim izborima. Navedena administrativna mjera je izrečena sljedećim političkim strankama: BH Slobodni demokrati, Hrvatska narodna zajednica 1908, Hrvatska seljačka stranka BiH, Partija pravog puta, Politička organizacija Nezavisna lista - Za moj grad, Tvoja i moja stranka u BiH.</p>	

	Povećati izborni prag za Opšte izbore sa 3 na 5% kako bi se smanjila fragmentacija unutar predstavničkih tijela;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: U decembru 2015. godine od strane političkih stranaka iznijete su naznake da će se donijeti rješenja kojim se povećava izborni prag kako bi se smanjila fragmentacija unutar predstavničkih tijela ali u periodu izvještavanja nije došlo do konkretnih rješenja.		
	U Mostaru pod hitno provesti lokalne izbore, te kroz izmjene Statuta grada i Izbornog zakona BiH osigurati nediskriminatoran izbor lokalne vlasti, bez administrativne podjele grada;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Sedam godina u Mostaru nisu provedeni izbori. Pomaka na ovom polju nema ni uprkos činjenici da je Ustavni sud BiH prije pet godina donio Odluku o primjeni posebnih izbornih pravila za taj grad. Kako se za sada čini, tako će i ostati jer partneri u vladajućoj koaliciji jednostavno drže svoje strane u ovom slučaju te uprkos višegodišnjoj stagnaciji, “približavanja suprotnih stavova” nema. Ostaje potreba izmjene statuta Grada kako bi se on uskladio s Ustavom BiH i elementarnim demokratskim načelima, te konačno omogućilo održavanje lokalnih izbora u ovom gradu. Nadležna Parlamentarna skupština BiH do sada nije izvršila usaglašavanje Izbornog zakona BiH sa Ustavom BiH niti je donijela rješenje koje se odnosi na rješavanje pitanja grada Mostara i održavanja izbora u tom gradu.		
PRAVOSUDE	Usvojiti Strategiju za reformu sektora pravosuđa 2014-2018 i Akcioni plan s ciljem početka implementacije strateških ciljeva definiranih novom strategijom;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Strategija je usvojena u maju 2015. godine pod pritiskom međunarodne zajednice i blokade IPA fondova koji su onemogućili rad Tužilaštva BiH zbog neusvajanja iste. Konačan naziv strategije je Strategija za reformu sektora pravde u BiH za period 2014 – 2018, a nema informacija da li je usvojen Akcioni plan za implementaciju mjera utvrđenih u Strategiji.		
	Ujednačiti jednak obim finansiranja pravosudnim institucijama na svim nivoima vlasti;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Sudovi i tužilaštva u BiH se finansiraju iz 14 različitih izvora finansiranja. Neophodno je raditi na smanjenju fragmentiranosti finansiranja pravosudnih institucija kroz jedinstveno finansiranje sudova i tužilaštava, te jačati zakonsku ulogu Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH u procesu pripreme, usvajanja i izvršenja budžeta za sudove i tužilaštva.		

BORBA PROTIV KORUPCIJE	Značajno intenzivirati istragu i procesuiranje slučajeva korupcije na svim nivoima sudske vlasti, a naročito slučajeve korupcije u okviru javnih nabavki, privatizacije i infrastrukturnih radova. Slučajevima korupcije treba dati prioritet u rješavanju istih;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Rijetki su slučajevi gdje je neko bio osuđen zbog primanja i/ili davanja mita i/ili nekih drugih vidova korupcije. Navedeni rijetki slučajevi su izuzeci, koji samo potvrđuju generalno pravilo da se u BiH sve riješava putem korupcije. U prvoj godini izvještavanja usvojena je Strategija za borbu protiv korupcije 2015 – 2019, ali nije bilo značajnih pomaka u procesuiranju ozbiljnih slučajeva korupcije.		
	Jačati ljudske i materijalne resurse u Odjelu za organizirani kriminal, ekonomski kriminal i korupciju Tužiteljstva BiH;			NIJE ISPUNJENO
	KOMENTAR: U vremenskom periodu izvještavanja nije došlo do jačanja ljudskih i materijalnih resursa u Odjelu za organizirani kriminal, ekonomski kriminal i korupciju Tužiteljstva BiH.			
BORBA PROTIV KORUPCIJE	Uvesti i kontrolisati zakonsku obavezu podnošenja imovinskih kartona za sve izabrane dužnosnike/ce, zaposlene u pravosuđu i voditelje/ice agencija za provedbu zakona;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Unatoč preporuci Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH, Visoko sudsko i tužilačko vijeće je odlučilo da neće učiniti dostupnim javnosti imovinske kartone sudija/tkinja i tužilaca/teljica. Nije dovoljno obrazloženo VSTV-a da su podaci uskraćeni u skladu sa članom Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH koji predviđa izuzetak od objavljivanja informacija u slučajevima kada utvrdi da tražene informacije uključuju lične interese koji se odnose na privatnost trećeg lica. Evropska komisija je još 2014. godine nakon sastanka strukturiranog dijaloga o pravosuđu pozvala na usvajanje jasnih pravila i propisa za rješavanje sukoba interesa u okviru širih sudskih i tužilačkih usluga u cijeloj zemlji, uključujući i funkcionalni sistem za podnošenje i praćenje imovinskog kartona sudija i tužilaca što se do sada nije dogodilo.		
PRISTUP PRAVDI	Usvojiti Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći na nivou BiH, te uvesti mehanizam za praćenje provedbe državnih, entitetskih i kantonalnih zakona u ovoj oblasti. Jasno definisati ulogu organizacija civilnog društva u pružanju besplatne pravne pomoći;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Ne postoji politička saglasnost oko donošenja ovog Zakona na državnom nivou iako je planom rada Vijeća ministara BiH definisano i u nadležnost dato Ministarstvu pravde BiH da u novembru mjesecu 2015. godine izradi nacrt navedenog. Prepoznata je i opravdana potreba izrade Zakona na nivou države radi ujednačenog pristupa sistemu besplatne pravne pomoći.		

TRANZICIONA PRAVDA	Nastaviti i intezivirati procesuiranje ratnih zločina;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		<p>KOMENTAR: U ovom segmentu i dalje postoje problemi gomilanja predmeta i neefikasnog procesuiranja ratnih zločina. I dalje nema dovoljne saradnje između Tužiteljstva i Suda BiH. Finansijska i ljudska sredstva su često prepreka u ovim procesima, a često i nedostatak kvalifikovanog osoblja predstavlja veliku smetnju.</p> <p>Nisu ispoštovani rokovi iz Strategije za procesuiranje ratnih zločina iz 2008. godine, kojom se BiH obavezala da će do kraja 2015. godine dovršiti procesuiranje najslabijih ratnih zločina. Bosna i Hercegovina je, nažalost, još uvijek daleko od tog postavljenog cilja.</p> <p>Nedostatak informacija dostupnih javnosti o pravosudnom sistemu BiH, doprinosi pogrešnoj percepciji javnosti vezano za procesuiranje ratnih zločina. Ovo također utiče i na povjerenje građanstva prema ovim institucijama kao i njihovu percepciju o sposobnosti domaćeg pravosuđa da postupi u ovim predmetima. Potrebno je poboljšati sistem komunikacije između pravosudnog sistema i javnosti. BIRN-ova analiza kaže da je u proteklih sedam godina u BiH je riješeno 30 odsto prijava za ratne zločine. Pravosudnim institucijama ostaje da optuže ili obustave istrage protiv najmanje 7.000 prijavljenih da su počinili ratni zločin. Ovaj podatak govori dovoljno o trenutnoj situaciji u pogledu procesuiranja ratnih zločina.</p>		
	Usvojiti i provoditi Zakon o pravima žrtava torture BiH;			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: Zakon nije usvojen. Reparacije za žrtve rata ne obuhvataju sve žrtve i još uvijek postoji nejednak tretman među žrtvama. Program za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture u Bosni i Hercegovini 2013 - 2016. je urađen 2012. godine. Nažalost, taj program nikada nije usvojen od strane nadležnih institucija u BiH. Izrada nacrtu Zakona o pravima žrtava torture planirana u programu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH za 2016. godinu.</p>		
	Izmijeniti Krivični zakon BiH, kako bi se izbacilo "prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe" iz definicije silovanja kao zločina protiv čovječnosti;	ISPUNJENO		
		<p>KOMENTAR: U maju 2015. godine, Krivični zakon BiH je napokon izmijenjen, čime je definicija silovanja usklađena sa međunarodnim standardima. Također, izmjene se odnose i na definicije mučenja i prisilnih nestanaka.</p>		

	<p>Uskladiti zakone o civilnim žrtvama rata u cijeloj zemlji tako što bi se uvele izmjene i dopune zakona u Republici Srpskoj u kojem bi se uvela posebna kategorija za osobe koje su pretrpjele silovanje ili druge oblike seksualnog nasilja tokom rata, bez davanja bilo kakvih vremenskih ograničenja za njegovu primjenu;</p>			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: Trenutno žrtvama seksualnog nasilja počinjenog u ratu u Republici Srpskoj nije obezbijeđen pristup priznavanju zvaničnog statusa žrtava i s tim povezanog prava na invalidninu, jer, za razliku od rješenja koje postoji u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite porodica s djecom i civilnih žrtava rata u FBiH, Zakon o civilnim žrtvama rata ograničava pravo na podnošenje zahtjeva na kraj 2007. godine, što je posebno pogubno za žrtve seksualnog nasilja kojima može i često treba jako puno vremena kako bi progovorile o preživjelim strahotama. Pored toga, ovaj zakon ne predviđa posebnu kategoriju žrtava seksualnog nasilja, koja bi bila izuzeta od potrebe dokazivanja određenog stepena oštećenja organizma, kao što je to slučaj u FBiH.</p>		
	<p>Usvojiti i provoditi Strategiju tranzicijske pravde u BiH;</p>			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: 2010. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo pravde BiH, uz podršku UNDP-a formirali su radnu grupu za izradu državne Strategije za tranzicijsku pravdu s ciljem strateškog i sveobuhvatnog pristupa mehanizmima tranzicijske pravde. Ekspertna grupa finalizirala je svoj posao, međutim ova Strategija koja je finalizirana sredinom 2012. godine do sada nije usvojena. O usvajanju i implementaciji ovog dokumenta nije postignut politički dogovor što je posebno zabrinjavajuće.</p>		
	<p>Aktivno učestvovati u procesu uspostavljanja i rada Regionalne komisije (REKOM) za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na području nekadašnje SFRJ;</p>		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
	<p>Jačati regionalni dijalog, kroz konkretne i sistemsku uređene programe u oblasti tranzicione pravde i razmjene mladih;</p>		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		<p>KOMENTAR: Na konferenciji održanoj u Beču sredinom 2015. godine, vlade Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Srbije i Albanije su potpisale zajedničku deklaraciju kojom su se obavezale da će kreirati regionalni ured za saradnju mladih Zapadnog Balkana, što je još uvijek</p>		

		nezvaničan naziv, kako bi saradnja i pomirenje bili održivi. Dokument koji je potpisan ne znači i otvaranje regionalnog ureda za mlade, već da je sada postao jedna od ključnih stvari na političkoj agendi. U deklaraciji se takođe jasno navodi da bi do 1. marta 2016. godine vlade trebale elaborirati vrlo konkretne prijedloge o tome kako bi ovaj ured trebao izgledati, kako bi se finansirao, kakve vrste programa bi podržavao itd. Radna grupa je formirana te radi na izaradi konkretnog prijedloga.		
MEĐUNARODNI INSTRUMENTI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA	Izraditi, usvojiti i implementirati višegodišnji nacionalni akcioni plan za ljudska prava koji uključuje preuzete međunarodne obaveze u oblasti ljudskih prava;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je u svoj plan rada za 2015/16 stavilo izradu Strategije za ljudska prava, a na temelju zaključka Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine BiH. Ministarstvo je održalo pripremni sastanak za izradu Strategije, a rok koji su postavili za izradu ovog dokumenta je juni 2016. godine.		
SLOBODA IZRAŽAVANJA, OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA	Jačati i dosljedno provoditi zakonski okvir za pravo na slobodan pristup informacijama, kroz formiranje nezavisnog tijela za nadzor implementacije zakona, usklađivanje svih zakona koji regulišu pravno na pristup informacijama, te proaktivno objavljivanje javnih podataka u mašinski čitljivom formatu;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Do sada je vrlo malo ili nimalo urađeno po pitanju slobodnog pristupa informacijama. Niti jedna promjena nije bila na tragu usvajanja proaktivnih odredbi. U RS još uvijek nije promijenjena odredba kojom je ustanovljeno da se odluka kojom se zahtjev za pristup informacijama odbija donosi u formi dopisa čime se pravno uskraćuje forma dopisa kao razlog nepostupanja po žalbi. Također nije normirano ni objavljivanje informacija od javnog značaja čime bi se unaprijedilo transparentno postupanje javnih organa.		
	Osigurati nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije BiH, na način da se spriječe politički uticaji na imenovanja i obezbjedi finansijska i programska transparentnost rada ove institucije;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nisu spriječeni politički utjecaji na imenovanja u tijela RAK-a. Zbog političkih interesa i pritisaka RAK i dalje nema stručnog/u i adekvatnog/u direktora/icu, a proces imenovanja direktora/ice se odugovlači. Vijeće ministara BiH nije prihvatilo Prijedlog Vijeća Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine za donošenje odluke o potvrdi imenovanja Srđana Rajčevića za generalnog direktora Regulatorne agencije za komunikacije.		

		<p>Na 33. sjednici Vijeće ministara BiH je razriješilo Jasenka Lastu sa mjesta vršioca dužnosti direktora RAK-a te do okončanja konkursne procedure za v.d. direktora RAK-a imenovan je Predrag Kovač iako VM BiH nema nadležnost imenovanja v.d direktora čime je neposredno ugrožena nezavisnost ove institucije.</p>		
	<p>Kroz unapređenje postojećeg zakonskog okvira i njegovu dosljednu primjenu, osigurati političku nezavisnost, finansijsku održivost i rad u interesu građana/ki sva tri javna emitera u BiH – RTVFBiH, RTRS i BHRT;</p>			<p>NIJE ISPUNJENO</p>
	<p>Zaustaviti kršenje prava na slobodu izražavanja i prava novinara/ki na slobodan, dostojanstven i siguran rad. Posebnu pažnju posvetiti temeljitoj istrazi i pravosudnoj zaštiti novinara/ki – žrtava fizičkih napada, prijetnji smrću i drugih nezakonitih djela;</p>			<p style="text-align: center;">NIJE ISPUNJENO</p> <p>KOMENTAR: Pravosuđe i dalje ne sprovodi intezivno istrage vezano za napade na novinare/ke i Zakon o kleveti se zloupotrebljava na način da se preskače član 9. ovog Zakona koji predviđa medijaciju, nego se slučajevi šalju odmah na sud čime se vrši pritisak na medije. Verbalne, fizičke prijetnje, kao i prijetnje smrću novinarima i dalje su vrlo česti što je zabrinjavajuće. Upad u redakciju portala klix.ba po objavljivanju snimka na kojem premijerka RS-a svjedoči političkoj korupciji nikad nije rasvjetljen.</p> <p>Fizički napadi na novinarske ekipe BNTV-a i TVSA, sudska zabrana objavljivanja informacija za FTV, upad policije u redakciju portala Klix, uskraćivanje akreditacije novinarima BN televizije za ulazak u Palatu predsjednika Republike Srpske i verbalni napad na urednike portala Tačno.net, samo su dio od 400 registriranih slučajeva kršenja slobode izražavanja i individualnih prava novinara, koje je zabilježila Linija za pomoć novinarima.</p>

	<p>Zaustaviti kršenje prava na javno okupljanje i ograničavanje javnog prostora na kojem je dozvoljeno javno okupljanje. Posebnu pažnju u garantovanju slobode okupljanja posvetiti povratnicima/cama i LGBT osobama;</p>			NIJE ISPUNJENO
PRAVA ŽENA I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	<p>U dokumentima za provođenje javnih politika, kao što su Gender Akcioni Plan, predvidjeti konkretne mjere kojima se poboljšavaju prava žena izloženih višestrukoj diskriminaciji (i.a. žene sa invaliditetom, Romkinje, žene starije dobi, mlade žene, LBT žene, samohrane majke, žene žrtve rata, žene iz ruralnih sredina);</p>		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
	<p>Osigurati i provoditi zakonske i druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti žena u svrhu harmonizacije njihovog privatnog i javnog djelovanja;</p>			NIJE ISPUNJENO
		<p>KOMENTAR: NSRS usvojila je i Zakon o javnom redu i miru koji ograničava slobodu govora i uvodi zatvorske kazne za manje prekršaje. Ovim zakonom je pojam “javnog prostora” proširen i na online društvene mreže, što se može shvatiti kao legalizacija prakse zastrašivanja korisnika/ca interneta u Republici Srpskoj. Pored Zakona o javnom redu i miru, koji je usvojen u februaru 2015. godine, u Narodnu skupštinu RS upućeni su prijedlozi još dva problematična zakona: Zakona o javnom okupljanju, te Zakona o javnosti rada neprofitnih organizacija. Dok prvi zakon ima jasan cilj da vremenski, prostorno, sigurnosno i tehnički oteža organizovanje protesta i javnih skupova uopšte, drugi zakon predstavlja klasični model targetiranja organizacija civilnog društva koje su kritične prema vlasti. I pored toga što su oba zakona povučena sa dnevnog reda Narodne skupštine (maj 2015. godine), Vladu RS i klub vladajućih stranaka u NSRS ništa ne sprečava da ove ili slične zakone ponovo upute u proceduru. Skupština Tuzlanskog kantona je na prijedlog Vlade tog kantona usvojila u oktobru 2015. izmjene i dopune Zakona o javnom okupljanju kojim se zgrada Vlade i Skupštine TK stavljaju na listu zabranjenih mjesta za mirna okupljanja.</p>		
		<p>KOMENTAR: U 2015. godini usvojen je po prvi put od nastanka Gender akcionog plana Operativni plan u RS-u te su ujedno izrađeni operativni planovi za FBiH i na nivou BiH.</p>		
		<p>KOMENTAR: Do sada nije osigurana niti jedna zakonska kao ni druga mjera usmjerena na povećanje zaposlenosti žena. Položaj žene na tržištu rada i dalje nije prioritetno pitanje koje nudi sistemsko rješenje za žene u privatnom i javnom životu.</p>		

	<p>Zakonima osigurati jednako pravo na porodijsko/roditeljsko odsustvo i redovnu isplatu naknada korisnicima/ama prava bez obzira na status zaposlenosti na cijeloj teritoriji zemlje, te pravo na porodijsko/roditeljsko odsustvo regulisati u okviru zdravstvenog osiguranja, a ne kao mjeru socijalne zaštite;</p>			NIJE ISPUNJENO	
	<p>Osigurati ravnopravnost spolova na upravljačkim mjestima u javnim preduzećima na način da se Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH propišu sankcije za institucije koje ne obezbjeđuju afirmativne mjere koje vode ka osiguranju jednake zastupljenosti oba spola;</p>			NIJE ISPUNJENO	
	<p>Osigurati adekvatno i kontinuirano finansiranje sigurnih kuća/skloništa za smještaj žrtava nasilja u porodici kroz budžete entiteta i kantona, te kroz praćenje slučajeva unaprijediti javne politike i njihovo provođenje u ovoj oblasti;</p>			NIJE ISPUNJENO	
<p>KOMENTAR: Iako postoje određene inicijative i pozivi za rješavanje pitanja na jednako porodijsko/roditeljsko odsustvo i jednaku i redovnu naknadu bez obzira na zaposlenost porodilja do sada nije ponuđeno niti jedno rješenje kojem bi se unaprijedio položaj žena porodilja.</p>		<p>KOMENTAR: Do sada ništa nije poduzeto da se osigura veća zastupljenost žena na upravljačkim pozicijama u javnim preduzećima.</p>		<p>KOMENTAR: U 2015. godini iz budžeta nisu izdvojena nikakva sredstva za finansiranje sigurnih kuća/skloništa za smještaj žrtava nasilja u porodici čime se situacija po ovom pitanju pogoršala. Izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH predviđa se da sigurne kuće moraju imati status ustanove čime se u pitanje dovodi opstanak određenih sigurnih kuća koje su osnovale nevladine organizacije kao i vrlo upitna dalja zaštita žrtava nasilja u porodici.</p>	

PRAVA DJECE I MLADIH	Uskladiti Krivični zakon FBiH sa Palermo protokolom i Lanzarote konvencijom;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Još uvijek nije došlo do usklađivanja Krivičnog zakona FBiH sa ovim međunarodnim standardima. Posljednjim izmjenama Krivičnog zakona BiH u pravcu uređivanja samo su tematizovana pitanja međunarodne trgovine ljudima, dodatno se pravno iskomplikovala situacija se u FBiH, te sada nema zakonske mogućnosti za krivično gonjenje počinioca krivičnog djela trgovine ljudima. Zbog izostanka harmonizacije entitetskih KZ i različitih zakonskih rješenja po pitanju zastare za krivično gonjenje za krivična djela protiv spolne slobode i morala učinjena na štetu djeteta. U RS, u skladu sa Lanzarote standardima, zastara se računa od punoljetnosti djeteta, dok u FBiH ona počinje teći od dana počinjenja KD.		
	Fizičko kažnjavanje djece eksplicitno zabraniti krivičnim zakonima u BiH;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nikakvi pomaci po ovom pitanju nisu učinjeni.		
	Izraditi i provoditi efikasne mjere za prevenciju, prepoznavanje i reagovanje u slučajevima prisilnog štetnog rada djece i prisilnih „maloljetničkih brakova“, te ovakve pojave krivičnim zakonom FBiH tretirati kao oblike nasilja nad djecom i eksploatacije djece, sa elementima trgovine ljudima;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nisu učinjeni nikakvi pomaci u federalnom krivičnom zakonodavstvu po ovom pitanju. Određeni pomaci napravljeni su od strane Ministarstva sigurnosti BiH kroz edukativno-informativnu kampanju na cijeloj teritoriji BiH pod nazivom „Ljudi nemaju cijenu“, a koja je podržana od USAID-a. Izuzev TK ni jedan kanton nije pristupio razvijanju institucionalnih mehanizama za zaštitu djece od prisilnog prosjačenja i štetnog rada, te drugih oblika eksploatacije.		
	Unaprijediti sistem pružanja pomoći djeci žrtvama nasilja i trgovine ljudima kroz otvaranje specijaliziranih skloništa, te obezbjediti adekvatnu podršku postojećim programima organizacija civilnog društva za dnevno zbrinjavanje djece koja su			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nikakvi napori nadležnih organa vlasti nisu napravljeni ni po ovom pitanju. Neophodno je razmisliti o posljedicama koje mogu nastati i odgovornosti ukoliko se ništa ne uradi u skorijem periodu.		

SOCIJALNO UGRUŽENE OSOBE	žrtve ekonomske i drugih oblika eksploatacije;			
	Reformisati zakonodavstvo u oblasti socijalne zaštite u FBiH kako bi se socijalna davanja i zaštita bazirala na potrebama djece i bila ujednačena na cijelom entitetu;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike vodi proces reforme dječije zaštite. Formirana je Radna grupa koju čine predstavnici kantonalnih ministarstava i NVO i koja radi na izradi novog Zakona o zaštiti porodice sa djecom kojim će se ujednačiti dječiji dodatak i druga primanja iz oblasti dječije zaštite za cijeli entitet.		
	Reformisati zakonodavstvo u oblasti zdravstvene zaštite i omogućiti svakom djetetu na cijeloj teritoriji BiH bezuslovnu zdravstvenu zaštitu;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Još uvijek određene kategorije djece nemaju zakonsku mogućnost ostvarivanja obavezne zdravstvene zaštite. Posebno je ugrožen položaj djece starosne dobi od 6-15 godina koja nisu uključena u obrazovni proces. Čak i oni rijetki kantoni, kao Tuzlanski kanton, u kojima su ova djeca mogla kooristiti ovo pravo, posljednjim izmjenama i dopunama kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti od septembra isključena su iz ovog prava. U šest kantona u FBiH djeca plaćaju participaciju za zdravstvenu zaštitu iako su federalnom odlukom oslobođeni plaćanja iste. Na ovaj problem je ukazala i Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH, te donijela Preporuku za oslobađanjem djece od plaćanja participacije, ali se ista ignoriše od kantonalnih vlada.		
	Izraditi novi Akcioni plan za djecu BiH i osigurati finansijska sredstva za njegovu primjenu;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 9. sjednici održanoj 2. juna 2015. godine, donijelo je Odluku o usvajanju Akcionog plana za djecu Bosne i Hercegovine 2015–2018. godine, ali nisu obezbijedena budžetska sredstva za njegovu implementaciju.		
Ojačati ljudske i finansijske kapacitete Odjela za prava djeteta pri Instituciji Ombudsmana za ljudska prava BiH;			NIJE ISPUNJENO	
	KOMENTAR: Ništa se nije poduzelo po ovom pitanju.			
Donijeti entitetske politike u oblasti socijalne zaštite i sigurnosti, te reformisati sisteme socijalne zaštite u oba entiteta tako da se zasniva na potrebama korisnika/ca umjesto na statusu korisnika/ce;			NIJE ISPUNJENO	
	KOMENTAR: Do sada nije bilo pomaka u izradi politika u oblasti socijalne zaštite i sigurnosti koja se zasniva na potrebama, a ne na statusu korisnika/ca. U reformskoj agendi za BiH definisana je oblast socijalnih davanja koja će biti podložna reformi ali ne na uštrb korisnika/ca. Međutim, do sada nisu izrađene politike niti akcioni planovi na osnovu kojih će se provoditi reforma u ovoj oblasti.			

	<p>Povećati finansijska izdvajanja i provoditi mjere sanacije područja pogođenim poplavama iz maja 2014, naročito one koje se odnose na sanaciju stambenih objekata, infrastrukturu i programe zapošljavanja;</p>		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
OSOBE SA INVALIDITETOM	<p>Uskladiti postojeće zakonodavstvo sa odredbama Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, te ukinuti zakonom uspostavljene diskriminacije osoba sa invaliditetom, s obzirom na način nastanka invaliditeta;</p>			NIJE ISPUNJENO
	<p>Donijeti potrebne podzakonske akte, osigurati potrebna sredstva i aktivno implementirati inkluzivno obrazovanje za djecu i mlade s invaliditetom na svim nivoima obrazovanja;</p>			NIJE ISPUNJENO

KOMENTAR: Vrlo malo je napravljeno u području izdavanja sredstava za zapošljavanje i umanjivanje posljedica poplava formiranjem programa za oporavak i zapošljavanje u pogođenim područjima. U FBiH je procijenjena šteta u 4 kantona i ukupno 36 općina a sredstva su se osiguravala rebalansom budžeta. Svaka od 36 opština i četiri kantona kojima je Federalni fond za pomoć nastradalim područjima od prirodne nesreće na teritoriji Federacije dao novac imala je svoje kriterije za dodjelu pomoći. U postupku revizije utvrđeno je da je samo manji broj korisnika sredstava u propisanom roku dostavio izvještaj o namjenskom utrošku”, navode revizori i dodaju kako je opštinama i kantonima upućena urgencija da dostave svoje izvještaje.

Kada govorimo o situaciji u drugom bh entitetu, Skupština Republike Srpske je uz Zakon o osnivanju fonda donijela i nekoliko drugih zakona kojima se uređuje njegov rad, između ostalih i Uredbu o jedinstvenom registru šteta. Ova uredba nije do kraja poštovana i registar šteta nije napravljen u skladu sa njom, zaključili su revizori.

KOMENTAR: Do sada nije donesen akcioni plan za usklađivanje postojećeg zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom niti je donesen zakon kojim se ukida diskriminacija u pogledu ostvarenja prava s obzirom na uzrok nastanka invaliditeta.

KOMENTAR: Nema nikakvog napretka na polju omogućavanja kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja niti kroz donošenje nižih zakonskih akata koji su neophodni za provođenje određenih aktivnosti vezanih za inkluzivno obrazovanje niti kroz alokacije sredstava u budžetima namijenjenim obrazovanju. Sve skromne aktivnosti koje se dešavaju vezano za inkluzivno obrazovanje se ostvaruju zahvaljujući angažmanu nevladinih organizacija.

	Osigurati da svi javni prostori i objekti i sve javne informacije budu dostupne osobama s invaliditetom, kroz provođenje postojeće i uvođenje nove zakonske regulative;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Uprkos činjenici da postoji zakonska regulativa koja reguliše pitanje obaveze pristupačnosti javnog prostora za osobe s invaliditetom nedostaje implementacija u praksi, jer se još uvijek grade nove građevine koje nisu pristupačne za osobe s invaliditetom. Pristupačnost javnih informacija u formatima odgovarajućim za osobe s invaliditetom nije regulisana zakonom, a ni u praksi ne postoje informacije o javnim uslugama kao što su prava i usluge zdravstvenih ustanova na Brajevom pismu, na primjer, ili obezbjeđenje usluge gestovnih tumača u opštinama ili sudovima.		
	Izraditi i implementirati programe za informisanje državnih službenika/ca i javnosti o pravima osoba s invaliditetom, a uzimajući u obzir specifične potrebe žena, djevojaka, djece, starijih i ostalih podgrupa osoba s invaliditetom;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Očekuje se da se ljudska prava osoba s invaliditetom obuhvate kao posebna cjelina u sklopu Smjernica za provođenje Svjetskog programa za obrazovanje državnih službenika/ca o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini.		
SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE	Izmjeniti Zakon o zabrani diskriminacije BiH, uz obavezno učešće organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju diskriminacije i sa marginalizovanim grupama, kako bi se poboljšalo njegovo provođenje;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: U oktobru 2015. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH započelo je proces izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije BiH, te je na prvi radni sastanak pozvalo organizacije civilnog društva aktivne u ovom polju. Ministarstvo je preuzelo veći broj prijedloga i primjedbi te ugradilo u izmjene i dopune u skladu sa pravnom stečevinom EU. Vijeće ministara BiH je u decembru 2015. na 36 sjednici utvrdilo prijedlog navedenog Zakona. Ovaj propis ide u zakonodavnu proceduru a njegovo provođenje će vjerujemo, i vrlo brzo biti vidljivo u praksi.		
	Izraditi, usvojiti i implementirati sveobuhvatnu Strategiju za suzbijanje diskriminacije, koja bi sistemski podržala provedbu zakona o zabrani diskriminacije i prevenciju svih oblika diskriminacije, naročito onu usmjerenu prema manjinskim i ranjivim grupama;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH započelo je rad na strategiji za ljudska prava i borbu protiv diskriminacije. Još nije konačno opredjeljenje da li će se ići u izradu jednog dokumenta koji obuhvata širu strategiju koja obuhvaća i oblast diskriminacije ili će se težiti ka izradi posebnog dokumenta. Pomaci u ovoj oblasti postoje jer je Ministarstvo izradilo i Izveštaj o pojavama diskriminacije u BiH i Akcijski plan za realizaciju prijedloga mjera za sprečavanje pojava diskriminacije, te dostavilo Zajedničkoj komisiji za ljudska prava PS BiH.		

LGBT OSOBE	Ojačati ljudske i finansijske kapacitete Odjela za suzbijanje svih oblika diskriminacije pri Instituciji Ombudsmena za ljudska prava BiH;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: u proteklih godinu dana nisu učinjeni nikakvi napori da se ojačaju kapaciteti ovog odjela.		
	Pokretati strateške slučajeve od strane Institucije Ombudsmena pred sudovima s ciljem uspostave šire sudske prakse i veće prepoznatljivosti institucionalne zaštite od diskriminacije;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Ombudsmeni do sada nisu pokretali strateške slučajeve a 2015. godina je bila obilježena izborom novih ombudsmena, izradom i upućivanjem u zakonodavnu proceduru novog Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH te nije bilo značajnijih djelovanja u ovom pogledu.		
	Prava LGBT osoba integrisati u postojeće (npr Gender Akcioni Plan) i buduće dokumente javnih politika, te izraditi, usvojiti i implementirati specijalizirane strategije i planove, kojima se predviđaju konkretne i obavezujuće mjere za unaprijeđenje životnih uslova LGBT osoba na svim nivoima vlasti;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
		KOMENTAR: Gender centar Republike Srpske uvrstio je pitanja od značaja za ljudska prava LGBT osoba u svoj Operativni plan za 2016. godinu. Već sada postoje naznake da će i na nivou FBiH i BiH biti isto učinjeno početkom 2016.		
Usvojiti zakone o istospolnim zajednicama kako bi se istospolnim parovima omogućila ekonomska i socijalna prava koja proizlaze iz zajedničkog života;			NIJE ISPUNJENO	
	KOMENTAR: Nije bilo ni inicijativa ni diskusije za izradu i usvajanje ovakvih propisa.			
Transeksualnim osobama omogućiti pristup medicinskoj podršci, pokrivenoj od strane zdravstvenog osiguranja, te uvesti jasne i jednostavne procedure za prilagodbu spola;			NIJE ISPUNJENO	
	KOMENTAR: Jedine inicijative za izradu i usvajanje propisa koji bi omogućili transeksualnim osobama pristup medicinskoj podršci, pokrivenoj od strane zdravstvenog osiguranja, te uveli jasne i jednostavne procedure za prilagodbu spola inicirane su od strane organizacija civilnog društva ali ne i od nadležnih državnih organa.			

POVRATNICI I PRAVO NA IMOVINU	Zaustaviti donošenje propisa i odluka koje nisu u skladu s državnim zakonskim okvirom, a koji regulišu pitanje prijave prebivališta i boravišta, te spriječiti entitete u nametanju odluka koje zadiru u nadležnosti države i kroz buduće izmjene državnog zakona ne umanjivati prava povratnika/ca;	ISPUNJENO		
		KOMENTAR: Donesene su izmjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prebivalištu i boravištu državljana BiH koje su ograničile ranije liberalnije procedure procesu prijave prebivališta, ali su istovremeno vratile ovo pitanje u državni zakonski okvir.		
	Razviti i implementirati programe afirmativnih akcija za zapošljavanje povratnika/ca, u oba entiteta, u javnoj upravi i javnim preduzećima;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nisu učinjeni nikakvi konkretni koraci kojim bi se poboljšala zastupljenost povratnika/ca, niti približiti obavezi o njihovoj proporcionalnoj zastupljenosti u javnoj upravi i preduzećima. Jedan od primjera koji predstavlja čak nazadak u ovoj oblasti je da se broj zaposlenih policajaca povratnika u policiji RS-a smanjio.		
	Ukinuti diskriminaciju brojčano manjinskih konstitutivnih naroda u obrazovnom sistemu, te izraditi, usvojiti i implementirati inkluzivni nastavni plan i program za osnovne i srednje škole;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nije bilo pomaka na rješavanju pitanja diskriminacije u obrazovnom sistemu. I dalje traje bojkot nastave u Konjević Polju i Vrbanjcima, a par pojedinačnih slučajeva, vezanih za proteste i žalbe roditelja u povratničkim zajednicama upućuje da bi problem mogao dalje eskalirati u budućnosti.		
	Osiguranje trajne zaštite statusnih prava izbjeglih i raseljenih lica, te uklanjanje mogućnosti formalnog zaključenja Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma, prije realizacije procesa osiguranja pristupa pravima, javnim službama i zapošljavanju u zajednicama gdje je ostvaren tzv. manjinski povratak;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Nije bilo novih zakonskih rješenja koja bi tretirala trajnu zaštitu statusnih prava izbjeglih i raseljenih lica.		

ROMI / ROMKINJE	Povećati finansijska sredstva za provođenje strategija i akcionih planova za zdravlje, stanovanje, zapošljavanje i obrazovanje Roma/kinja;			NIJE ISPUNJENO
		KOMENTAR: Za 2016. godinu usvojena sredstva (2.185.000,00 KM) budžetom su manja nego prethodnih godina (2.750.000,00 KM 2015. godine, 2.687.000,00KM 2014.godine).		
	Intenzivirati mjere integracije romske djece u obrazovni sistema;			NIJE ISPUNJENO
	KOMENTAR: Ukupan broj romske djece uključene u redovno osnovno obrazovanje u školskoj 2014/2015. godini je 2.051 učenik (muških 1.144+ ženskih 907) što je i dalje mali broj u odnosu na brojnost ove populacije i segregaciju sa kojom se suočavaju.			
	Definisati mjere za suzbijanje višestruke diskriminacije Romkinja;			NIJE ISPUNJENO
	KOMENTAR: U prethodnoj godini nije se radilo na definisanju mjera kojima bi se suzbijala višestruka diskriminacija Romkinja.			
ZLOČIN IZ MRŽNJE I GOVOR MRŽNJE	Izmijeniti Krivični zakon FBiH kako bi se uključile odredbe kažnjavanja zločina iz mržnje i govora mržnje na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere, rase, boje kože, rodnog identiteta i seksualne orijentacije;		DJELIMIČNO ISPUNJENO	
	KOMENTAR: Od trenutka podnošenja ovih zahtjeva do sada nije pokrenuta procedura izmjena i dopuna Krivičnog zakona FBiH u cilju regulacije krivičnih djela počinjenih iz mržnje i govora mržnje. Ministarstvo pravde FBiH najavilo je izmjene navedenog Zakona za 2016. godinu.			
	Izmijeniti krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta kako bi uključivali odredbe kažvanja govora mržnje na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere, rase, boje kože, rodnog identiteta i seksualne orijentacije;			NIJE ISPUNJENO
	KOMENTAR: Nije bilo ni inicijativa ni diskusije za izradu i usvajanje ovakvih propisa.			

<p>Pitanje zločina i govora mržnje integrisati u nastavne planove i programe policijskih akademija i srodnih institucija, te u permanentnu edukaciju policajaca/ki, sudija/tkinja i tužitelja/ica;</p>				<p>NIJE ISPUNJENO</p>
<p>KOMENTAR: Nije bilo ni inicijativa ni diskusije za integrisanje ovih oblasti u nastavne planove i programe policijskih akademija i srodnih institucija, te u permanentnu edukaciju policajaca/ki, sudija/tkinja i tužitelja/ica.</p>				
<p>Usvojiti posebno zakonsko rješenje kojim će se sankcionisati negiranje utvrđenih zločina holokausta i genocida, te ratnih zločina počinjenih na području Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine;</p>				<p>NIJE ISPUNJENO</p>
<p>KOMENTAR: Nije usvojeno posebno zakonsko rješenje kojim će se sankcionisati negiranje utvrđenih zločina holokausta i genocida, te ratnih zločina počinjenih na području Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine. U septembru 2015. godine zastupnik Naše stranke u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH uputio je u zakonodavnu proceduru <i>Prijedlog zakona o zabrani negiranja, minimiziranja, opravdavanja ili odobravanja holokausta, zločina genocida i zločina protiv čovječnosti</i> kojim se traži uvođenje zatvorskih kazni i novčanih sankcija prema licima koja negiraju zločine utvrđene od strane priznatih međunarodnih sudova i Suda Bosne i Hercegovine. 2014. godine, uvedena je u Krivičnom zakonu FBiH zabrana izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti javnim poricanjem ili osporavanjem genocida, zločina protiv čovječnosti ili počinjenih ratnih zločina utvrđenih pravosnažnom odlukom Međunarodnog suda pravde, Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili domaćeg suda.</p>				

O INICIJATIVI

Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine je neformalna koalicija trideset organizacija civilnog društva koja doprinosi praćenju reformi i nadgleda primjenu politika, prava i standarda Evropske unije, fokusirajući se na pitanja demokratizacije, vladavine prava, te ljudskih i manjinskih prava.

Aktivne članice su:

Asocijacija za demokratske inicijative, Sarajevo

BH novinari, Sarajevo

Centar za istraživačko novinarstvo, Sarajevo

Centar za mlade Kwart, Prijedor

Centar za političke studije, Sarajevo

Fondacija Cure, Sarajevo

Fondacija 787, Sarajevo

Forum ZFD BiH

Helsinški parlament građana, Banja Luka

Inicijativa mladih za ljudska prava, Sarajevo

MyRight - Empowers People with Disabilities, Sarajevo

Oštra nula, Banja Luka

Prava za sve, Sarajevo

Transparency International, Banja Luka/Sarajevo

TRIAL – Track Impunity Always, Sarajevo

Sarajevski otvoreni centar

Udruženje tranzicijska pravda, odgovornost i sjećanje, Sarajevo

UG za analizu javnih politika, Banja Luka

Vaša prava BiH

Zašto ne, Sarajevo

Zemlja djece, Tuzla

Žene ženama, Sarajevo

Inicijativu koordinira:
Sarajevski otvoreni centar
info@eu-monitoring.ba

Inicijativu podržavaju:
ACIPS, Sarajevo; Asocijacija studenata Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli; Banjalučko udruženje kvir aktivista (BUKA), Banja Luka; Centar za socio-ekološki razvoj, Banja Luka; Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu; Crvena, Sarajevo; Evropski istraživački centar, Sarajevo; Green Council, Sarajevo; Infohouse, Sarajevo; OKC Abrašević, Mostar; Perpetuum Mobile, Banja Luka; Udruženje PEKS, Živinice; Vesta, Tuzla; Vanjskopolitička inicijativa BiH, Sarajevo; Zeleni Neretva, Konjic

Saznajte više o Inicijativi na: <http://eu-monitoring.ba/o-inicijativi/>